

A Comparative Study of the Impact of Foreign Policy on the Economic Development of Iran and Vietnam from 1990 to 2023

Mohammad Younes Bahadori¹, Seyyed Jalal Dehghani Firouzabadi²

1. Master's degree in International Relations, Allameh Tabatabaie University, Faculty of Law and Political Science, Tehran, Iran. E-mail: younesbahadori76@gmail.com
2. Corresponding Author, Professor, Department of International Relations, Allameh Tabatabaie University, Faculty of Law and Political Science, Tehran, Iran. E-mail: dehghani@atu.ac.ir

Article Info	ABSTRACT
Article type: Research Article Article history: Received: 04 Nov 2024 Received in revised form: 05 May 2025 Accepted: 07 Jul 2025 Published online: 20 Feb 2026 Keywords: Foreign Policy, Economic Development, Neoliberalism, Islamic Republic of Iran, Vietnam.	Over the past three decades, both Iran and Vietnam have faced similar economic challenges, such as sanctions, political difficulties, and international pressures. However, their responses to these challenges have involved adopting different foreign policies. While Iran has faced severe economic restrictions due to its confrontational policies toward the international order and the United States, Vietnam, by embracing policies aligned with the global order, has been able to capitalize on the benefits of globalization and emerge as one of the region's most successful economies. These differences raise important questions regarding the impact of foreign policy on economic development. Thus, this study seeks to answer the following question: What role has foreign policy played in the economic development of Iran and Vietnam from 1990 to 2023? The research hypothesis posits that foreign policy between 1990 and 2023 has hindered Iran's economic development while accelerating Vietnam's developmental trajectory. The findings of this study indicate that Iran's foreign policy, particularly in the post-revolutionary era and in response to economic sanctions and diplomatic pressures, has had a negative impact on the country's economic development. In contrast, Vietnam, by adopting policies aligned with the international order, has been able to expand its trade relations and effectively leverage the opportunities of globalization, leading to higher economic growth rates. This research employs a causal-comparative analysis method and utilizes a mixed-methods approach to examine the relationships between variables, applying neoliberal theory to investigate the subject.
Cite this article: Bahadori, M. Y., & Dehghani Firouzabadi, S. J. (2026). A Comparative Study of the Impact of Foreign Policy on the Economic Development of Iran and Vietnam from 1990 to 2023. <i>International Political Economy Studies</i>, 8 (2), 129-145. http://doi.org/10.22126/ipes.2025.12032.1741 (in Persian).	
	© The Author(s). DOI: http://doi.org/10.22126/ipes.2025.12032.1741
Publisher: Razi University	

1. Introduction

Over the past three decades, Iran and Vietnam have faced similar economic and political challenges, including sanctions, war, and international pressures. However, the two countries have pursued markedly different foreign policy paths. Iran, particularly after the Islamic Revolution, adopted an ideological-security approach to foreign policy, positioning itself in opposition to the global order. In contrast, Vietnam, following the end of its war with the United States, embraced economic reforms and an engagement-oriented policy, charting its economic development path within the framework of globalization. This raises a fundamental question: What role has foreign policy played in the economic development of Iran and Vietnam from 1990 to 2023? The study's central hypothesis posits that, during this period, Iran's foreign policy—particularly in the face of sanctions—acted as a constraining factor on economic development, whereas Vietnam's foreign policy facilitated and accelerated its economic growth.

2. Theoretical Framework

This study employs the theory of neoliberalism in international relations to analyze the role of foreign policy in economic development. Within this framework, interaction, economic cooperation, free trade, the role of international institutions, and interdependence among nations are considered instrumental in achieving economic growth and reducing international tensions. Unlike realist approaches, neoliberalism emphasizes state interactions through supranational institutions and soft power. Specifically, in foreign policy, this theory prioritizes economic diplomacy, foreign direct investment, and integration into the mechanisms of the global order. This analytical framework helps explain Vietnam's developmental trajectory as well as Iran's structural challenges.

3. Methodology

This study adopts a qualitative-comparative methodology with a causal-comparative approach. Data were collected through document analysis, policy papers, and official domestic and international statistics, with a focus on examining historical and structural trends in the foreign policy and economic development of both countries. The research also draws on reliable sources such as the World Bank and the International Monetary Fund, as well as reputable domestic and international academic references. By comparing the foreign policies of both countries during the same period (1990–2023), the study establishes a framework for causal analysis of their performance differences.

4. Results and Discussion

The research findings demonstrate that Vietnam's foreign policy, particularly following the economic reforms of “Đổi Mới” in the 1980s and continuing from 1990 onward, has been explicitly oriented toward economic development. By joining ASEAN, the World Trade Organization, and various free trade agreements, as well as attracting foreign direct investment, Vietnam transformed over three decades from a poor agricultural economy into one of Asia's emerging economies. In contrast, Iran, despite post-war reconstruction efforts and attempts at economic engagement after the Iran–Iraq War, faced significant obstacles due to the confrontational nature of its foreign policy, particularly regarding nuclear and regional policies. This approach resulted in extensive sanctions and economic restrictions, creating a major impediment to the country's economic development.

5. Conclusions and Suggestions

The comparison of the two countries' foreign policies demonstrates that Vietnam's interactive and globally aligned approach facilitated its integration into globalization and

fostered economic growth. In contrast, Iran's foreign policy, centered on ideology and resistance to the international order, led to diminished economic opportunities, restricted banking and trade relations, and ultimately hindered economic development. Despite some domestic achievements, such as advancements in the petrochemical and nuclear industries, the negative impact of sanctions, unstable foreign relations, and limited participation in international institutions has acted as a barrier to Iran's economic progress. This study emphasizes that a shift in Iran's foreign policy toward economic diplomacy and multilateral cooperation is essential for achieving future developmental goals. Ultimately, while domestic conditions, political history, and governance structures differ between the two nations, foreign policy plays a decisive role in either advancing or undermining economic development.

Ethical Considerations

Not applicable

Funding

Not applicable

Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

مطالعه مقایسه‌ای تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳

محمدیونس بهادری^۱ | سیدجلال دهقانی فیروزآبادی^۲

۱. دانش‌آموخته کارشناسی ارشد روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تهران، ایران. رایانامه: younesbahadori76gmail.com
 ۲. نویسنده مسئول، استاد گروه روابط بین‌الملل دانشگاه علامه طباطبائی، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، تهران، ایران. رایانامه: dehghani@atu.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
نوع مقاله: پژوهشی تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۵/۲۵ تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۷/۱۸ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۱۶ تاریخ انتشار: ۱۴۰۴/۱۲/۱ کلیدواژه‌ها: سیاست خارجی، توسعه اقتصادی، نتولیرالیسم، جمهوری اسلامی ایران و ویتنام.	ایران و ویتنام هر دو در طول سه دهه اخیر با چالش‌های اقتصادی مشابهی نظیر تحریم‌ها، مشکلات سیاسی و فشارهای بین‌المللی مواجه بوده‌اند، اما در واکنش به این چالش‌ها، سیاست‌های خارجی متفاوتی را در پیش گرفته‌اند. در حالی که ایران به دلیل سیاست‌های مقابله‌ای با نظام بین‌الملل و ایالات متحده با محدودیت‌های اقتصادی جدی روبه‌رو بوده، ویتنام با اتخاذ سیاست‌های همساز با نظم جهانی توانسته است از مزایای جهانی‌شدن بهره‌برداری کند و به یکی از اقتصادهای موفق منطقه‌ای تبدیل شود. این تفاوت‌ها سؤالات مهمی در زمینه تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی ایجاد کرده است؛ و لذا پژوهش به دنبال پاسخگویی به این پرسش بوده است که سیاست خارجی چه نقشی در توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ داشته است؟ فرضیه پژوهش گویای آن است که سیاست خارجی در دوران ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ در روند توسعه اقتصادی ایران اختلال ایجاد کرده در حالی که ویتنام موجب افزایش نرخ توسعه شده است. نتایج این پژوهش نشان‌دهنده آن است که سیاست خارجی ایران به‌ویژه در دوران پس از انقلاب و در پاسخ به تحریم‌های اقتصادی و فشارهای دیپلماتیک، تأثیر منفی بر روند توسعه اقتصادی کشور گذاشته است. در مقابل، ویتنام با پذیرش سیاست‌های همساز با نظام بین‌الملل، توانسته است روابط تجاری خود را گسترش دهد و به‌طور مؤثری از فرصت‌های جهانی‌شدن بهره‌برداری کند که این امر منجر به افزایش نرخ رشد اقتصادی در این کشور شده است. این تحقیق از روش تحلیل علی-مقایسه‌ای و همچنین برای بررسی روابط بین متغیرها، از روش تحقیق ترکیبی (<i>Mixed Methods</i>) بهره گرفته است و با کاربست نظریه نتولیرالیسم، به بررسی موضوع پرداخته است.

استناد: بهادری، محمدیونس؛ دهقانی فیروزآبادی، سیدجلال (۱۴۰۴). مطالعه مقایسه‌ای تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳. *مطالعات اقتصاد سیاسی بین‌الملل*، ۸ (۲)، ۱۲۹-۱۴۵. <http://doi.org/10.22126/ipes.2026.11628.1720>

ناشر: دانشگاه رازی

© نویسندگان

DOI: <http://doi.org/10.22126/ipes.2026.11628.1720>

مقدمه

در جهان امروز به‌طور اصولی میان سیاست خارجی و اهداف اقتصادی هر کشور رابطه‌ای دوسویه وجود دارد و این دو، با توجه به شرایط و اهداف هر کشور، در خدمت یکدیگر قرار می‌گیرند. از اوایل دهه ۱۹۷۰ به‌واسطه بروز برخی تحولات ازجمله بحران جهانی انرژی، افزایش مشکلات اقتصادی و سیاسی کشورهای جهان سوم، فروپاشی ساختار نظام دوقطبی و رکود اقتصادی در برخی از کشورهای غربی، موضوع ارتباط نزدیک میان سیاست و اقتصاد بیش از پیش نمایان شد و به همین جهت در جهان معاصر، مطالعه دقیق اقتصاد بین‌الملل بدون در نظر گرفتن شرایط و مقتضیات سیاسی بازیگران تأثیرگذار و نظام بین‌الملل امکان‌پذیر نخواهد بود. توجه به دو گزاره اقتصاد و سیاست خارجی و ارتباط میان آن دو، در تحلیل روندهای توسعه در کشورهای مختلف به‌ویژه از اواخر قرن بیستم، از اهمیت به‌سزایی برخوردار شده است. از این رو می‌توان گفت؛ بررسی تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی بسیار اهمیت دارد زیرا روابط بین‌الملل و تعاملات اقتصادی با کشورهای دیگر می‌تواند تأثیر زیادی بر روند توسعه اقتصادی یک کشور داشته باشد.

سیاست‌های خارجی شامل تجارت بین‌المللی، سرمایه‌گذاری خارجی، روابط دیپلماتیک، همکاری‌های منطقه‌ای و بلندمدت و سایر عوامل است که می‌توانند به رشد و توسعه اقتصادی یک کشور کمک کنند یا آن را محدود کنند. بدین ترتیب بررسی این تأثیرات می‌تواند به دولت‌ها و تصمیم‌گیران کمک کند تا سیاست‌های خارجی خود را به نحوی طراحی کنند که بیشترین بهره را برای توسعه اقتصادی کشور خود به دست آورند. این بررسی‌ها می‌تواند شامل تحلیل تجارت بین‌المللی، روابط سرمایه‌گذاری، همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی، تأثیر روابط دیپلماتیک و همکاری‌های چندجانبه و سایر عوامل باشد. فلذا، بررسی و تحلیل تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی یک کشور از اهمیت بسزایی برخوردار است و می‌تواند به بهبود روند توسعه اقتصادی و افزایش رفاه اجتماعی در آن کشور کمک کند.

کشورهایی که پس از تجربه بحران‌های شدید، به‌ویژه منازعات نظامی و جنگ، به بازسازی ملی روی آوردند، دستیابی به توسعه اقتصادی پایدار را در گرو اجرای اصلاحات ساختاری عمیق و اتخاذ سیاست‌های اقتصادی بنیادین دانستند. از دهه ۸۰ به بعد، شواهد تاریخی و تحولات بین‌المللی نشان می‌دهد که جنگ‌ها و تنش‌های نظامی اغلب آثار مخربی بر روند توسعه اقتصادی برجای گذاشته‌اند. در این چارچوب، برنامه‌ریزی منسجم و هماهنگ در حوزه‌های سیاست خارجی و اقتصادی، به‌عنوان ضرورتی راهبردی برای عبور از پیامدهای مخرب جنگ و حرکت به‌سوی رشد و ثبات اقتصادی مطرح شده است. این کشورها برای رهایی از پیامدهای زیان‌بار اقتصادی ناشی از درگیری‌های خارجی، به ضرورت انجام اصلاحات اقتصادی پی بردند. در این میان، ایالات متحده آمریکا به‌عنوان قدرت برتر نظام بین‌الملل پس از جنگ جهانی دوم، به‌دلیل تضادهای ایدئولوژیک، وارد جنگ‌های مستقیم یا غیرمستقیم با شماری از کشورهای جهان سوم شد. درواقع با توجه به اینکه آمریکا یکی از قدرتهای اصلی اقتصادی جهانی به شمار می‌رود، درگیری نظامی با این کشور می‌تواند به‌شدت تأثیرگذار بر توسعه اقتصادی کشورهای جهان سوم باشد. این تأثیرات می‌تواند شامل تخریب زیرساخت‌های اقتصادی، مهاجرت جمعی، افزایش هزینه‌های نظامی و سایر تأثیرات منفی باشد.

درگیری غیر مستقیم نیز می‌تواند شامل انواع تحریم‌های اقتصادی و مانع‌تراشی بر سر راه توسعه اقتصادی کشور مورد درگیر شود. ایران و ویتنام دو کشوری است که در دهه هشتاد از نفوذ مستقیم دشمن خارجی یعنی آمریکا نجات پیدا کردند و از اواخر دهه هشتاد اصلاحات اقتصادی خود را آغاز کردند. ایران به‌واسطه وقوع انقلاب اسلامی عملاً به‌طور کامل دست آمریکا و قدرت‌های بزرگ را از دخالت در امور داخلی کشور قطع کرد و از طرفی دیگر با وقوع این انقلاب رسماً با استراتژی اصل عدم وابستگی در سیاست خارجی کشور، با آمریکا وارد تنش و درگیری شد. تقریباً در همین دوره جنگ نظامی ویتنام با آمریکا نیز پایان یافت. هر دو کشور در یک بازه زمانی درگیر تبعات و آثار مقابله با یک قدرت بزرگ یعنی آمریکا بودند و از اواخر دهه هشتاد تصمیم به اصلاحات اقتصادی گرفتند تا از مسیر توسعه بازمانند.

در دو کشور ایران و ویتنام نیز تا قبل از دهه ۹۰ میلادی درگیر بحران جنگ و آثار آن بودند، هم‌زمان با اصلاحات اقتصادی در داخل، سیاست خارجی خود را جهت دستیابی به اهداف توسعه اقتصادی و رفع چالش‌های اقتصادی ناشی از بحران‌ها

مکانیسم‌های اقتصادی خود را در حوزه سیاست خارجی فعال کردند؛ بنابراین با توجه به اینکه دو کشور تجربه هجوم دشمن خارجی مشترک (آمریکا) به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم را داشته‌اند و از طرفی دیگر هزینه‌های زیادی را از بحران جنگ متقبل شدند، تقریباً در یک برهه مشترک برای رفع چالش‌های اقتصادی و توسعه اقتصادی خود گام برداشتند.

با نظر به اهمیت بررسی این موضوع سؤال اصلی این پژوهش این‌گونه مطرح می‌شود به‌طور مقایسه‌ای سیاست خارجی چه نقشی در توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ داشته است؟ فرض اصلی پژوهش گویای این است که نقش سیاست خارجی در توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ چشمگیر بوده و روابط تجاری، فرصت‌های سرمایه‌گذاری و مسیرهای رشد اقتصادی آن‌ها را شکل داده است. به‌طور کلی تأثیر سیاست خارجی ایران بعد از جنگ به دلیل فشار تحریم‌ها و برنامه هسته‌ای ایران چندان بر توسعه اقتصادی ایران موفقیت‌آمیز نبوده و این کشور در دو دهه اخیر بیشتر فعالیت‌ها اقتصادی و روابط دیپلماتیک خود را با دو کشور چین و روسیه داشته است. از طرفی دیگر تصمیمات سیاست خارجی، توافقات تجاری و تعاملات دیپلماتیک ویتنام بر استراتژی‌های اقتصادی، روابط تجاری و سرمایه‌گذاری این تأثیر مثبت گذاشته است.

پیشینه پژوهش

امیدی و قلمکاری (۱۳۹۸) در پژوهشی با عنوان «تأثیر سیاست خارجی ایران بر توسعه اقتصادی آن: مطالعه تطبیقی دولت‌های خاتمی، احمدی‌نژاد و روحانی» به بررسی تأثیرات سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر توسعه اقتصادی آن در دولت‌های اصلاح‌طلب و دولت نهم و دهم می‌پردازد و از این طریق به ارائه سیاست دولت یازدهم در حوزه سیاست خارجی می‌پردازد. سؤال اصلی مقاله آنان این است که آیا بین سیاست خارجی و توسعه اقتصادی ایران ارتباطی وجود دارد؟ برای پاسخ به این سؤال، از چارچوب نظری سیاست خارجی توسعه‌محور همراه با نمونه‌هایی از چین و نیجریه استفاده شده است. این مقاله استفاده از یک سیاست خارجی واقع‌بینانه را برای ایجاد فرصت‌های بیشتر برای موفقیت در رشد اقتصادی در نظر می‌گیرد. همچنین به دنبال این است که نشان دهد توسعه اقتصادی ایران در دوران پس از انقلاب اسلامی در گرو همکاری سیاسی و اقتصادی با کشورهای توسعه‌یافته بوده است. با توجه به این نکات، این مقاله به انتخاب رویکرد کشورهای درحال توسعه در سیاست خارجی به معنای پذیرش نظم کنونی جهانی می‌پردازد. درنهایت این مقاله نتیجه گرفت که توسعه اقتصادی ایران در گرو روابط خارجی آن با اقتصادهای بزرگ است.

ایمانی (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «نقش سیاست خارجی در توسعه ملی ایران» اشاره کرده است که در دنیای جهانی شده، توسعه و افزایش قدرت و ثروت همواره دغدغه اصلی دولت‌هایی محسوب می‌شود که بر اساس آرا مردم شکل گرفته‌اند. رهبران این کشورها به‌خوبی به این مسئله واقف هستند که بی‌توجهی به امر توسعه و مؤلفه‌های آن می‌تواند در آینده خطرات جدی بر امنیت ملی آن‌ها داشته باشد. همچنین آن‌ها می‌دانند که افزایش قدرت دیگر کشورها به‌خصوص همسایگان (چنان‌چه نتوانند پایه‌پای آن توسعه پیدا کنند) به‌نوعی تهدیدی برای آن‌ها در نظر گرفته می‌شود. بر اساس تجارب جهانی بدون ارتباط با دنیا، توسعه و افزایش قدرت و ثروت ملی امکان‌پذیر نیست. در این راستا، سؤالی که ایمانی مطرح کرده است این است که سیاست خارجی چه نقشی می‌تواند در پیش‌برد توسعه ملی ایران داشته باشد و الزامات سیاست خارجی توسعه‌گرا چیست؟ در پاسخ به این سؤال فرض داشته است که سیاست خارجی ایران در پیش‌برد توسعه ملی و افزایش قدرت و ثروت کشور نقش کلیدی دارد و بدون در پیش گرفتن رویکرد اقتصادی در سیاست خارجی و ارتباط نزدیک با کشورهای پیشرفته، توسعه در ایران اتفاق نمی‌افتد. اتخاذ سیاست خارجی توسعه‌گرا هم نیازمند به‌کارگیری سیاست‌ها و راهبردهایی است که در این پژوهش به برخی از مهم‌ترین آن‌ها پرداخته می‌شود.

انور و نگوین (۲۰۱۰) در مقاله‌ای با عنوان «سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در ویتنام» این پژوهش با استفاده از مجموعه داده پانل اخیراً منتشر شده که ۶۱ استان ویتنام را از ۱۹۹۶ تا ۲۰۰۵ پوشش می‌دهد که ارتباط بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی را بررسی می‌کند. تجزیه و تحلیل این پژوهش که بر اساس یک مدل معادلات هم‌زمان است، نشان می‌دهد که به‌طور کلی یک پیوند دوطرفه تقویت‌کننده دوطرفه بین سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد

اقتصادی در ویتنام وجود دارد. با این حال، این مورد برای تک‌تک مناطق ویتنام صدق نمی‌کند. نتایج ارائه‌شده در این مطالعه نشان می‌دهد که تأثیر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی در ویتنام بزرگ‌تر خواهد بود اگر منابع بیشتری در آموزش و آموزش، توسعه بازار مالی و در کاهش شکاف فناوری بین شرکت‌های خارجی و داخلی سرمایه‌گذاری شود.

هانسبورگ آقا و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با موضوع «ادغام ویتنام در اقتصاد جهانی و اثرات آن بر توسعه اقتصادی ویتنام» اشاره کردند که زمانی که ویتنام نوسازی را در اواسط دهه ۱۹۸۰ آغاز کرد، یک کشور کشاورزی عقب مانده بود. آزادسازی بازارها، امکان تأسیس شرکت‌های خصوصی، ادغام در اقتصاد جهانی و جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بالا، رشد و توسعه بهره‌وری را تحریک کرد. با این حال، به نظر می‌رسد که این اولین چهره توسعه مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد و ویتنام در یک دوره رشد کم، افزایش بهره‌وری پایین و عدم همگرایی با کشورهای توسعه‌یافته‌تر در خطر سقوط قرار دارد. ویتنام در پایین‌ترین انتهای زنجیره ارزش جهانی در تولیدات صنعتی قرار دارد و در عین حال به صادرات طبیعی وابسته است. در ادامه یافته‌های پژوهش آن‌ها نشان داد که منابع مکانیسم‌های بازار در حال بازتولید این نوع توسعه‌نیافتگی هستند. «اثر آزادسازی Đòì Mới» تمام شده است و توسعه کافی بیشتر ایجاد نمی‌کند.

سیاست صنعتی جامعی که در حال حاضر در ویتنام ضعیف است مورد نیاز است. ویتنام به‌ویژه فاقد نهادهایی است که قادر به انتخاب، اجرا، ارزیابی و اصلاح در صورت نیاز، سیاست صنعتی باشند. این مورد برای سیاست صنعتی افقی و حتی بیشتر برای سیاست صنعتی انتخابی‌تر مورد نیاز است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی می‌تواند از توسعه حمایت کند، اما باید در سیاست صنعتی ادغام شود تا بهره‌وری افزایش یابد و خوشه‌های اقتصادی با پیوندهای روبه جلو و عقب ایجاد شود. شرکت‌های دولتی که باید به‌خوبی مدیریت شوند نیز می‌توانند نقش کلیدی در ایجاد خوشه‌های اقتصادی داشته باشند. در میان ابزارهای دیگر، بانک‌های توسعه می‌توانند در ارائه اعتبار ارزان و کافی برای بخش‌ها و شرکت‌های حامی توسعه نقش داشته باشند. علاوه بر این، یک مدیریت خوب اقتصاد کلان در اقتصاد مورد نیاز است. باید از کسری حساب جاری اجتناب شود و سیاست نرخ ارز باید جایگزین تعرفه‌های عمومی شود که دیگر مجاز نیستند، رقابت‌پذیری بخش صنعت را تضمین کند و از اثرات بیماری هلندی جلوگیری کند. برای جلوگیری از کمبود تقاضا، اثرات جانبی منفی عرضه و تحولات اجتماعی نامنسجم به یک مدل رشد فراگیر نیاز است.

امینی و شکرالهی (۱۳۹۳) در مقاله‌ای با عنوان «جهانی‌شدن و توسعه اقتصادی در ویتنام» هدف اصلی مقاله خود را، پرداختن به فعالیت‌های صورت گرفته توسط ویتنام در حوزه جهانی‌شدن و توسعه اقتصادی بیان داشته‌اند؛ بنابراین سؤال خود را این‌گونه مطرح کردند که آیا جهانی‌شدن تأثیری بر توسعه اقتصادی ویتنام داشته، در این صورت چه عواملی در این روند تأثیرگذار بوده‌اند و چه اقدامات عملی مؤثری را ویتنام در خصوص جهانی‌شدن انجام داده است؟ نتایج تحقیق آن‌ها نشان می‌دهد، ویتنام با تغییرات سیاسی خود، زمینه ظهور برنامه اصلاحات اقتصادی موسوم به دوی موی را فراهم کرد به‌طوری که این کشور از راه اصلاحات اقتصادی، خصوصی‌سازی، همگرایی با کشورهای منطقه و جهان، جذب سرمایه‌گذاری خارجی، توسعه کشاورزی، تشویق صادرات، به رشد و توسعه قابل توجهی در سال‌های اخیر دست یافته بنابراین موفقیت اقتصادی ویتنام تنها ناشی از یک عامل تعیین‌کننده نبوده است بلکه ترکیبی از عوامل در پیشرفت و توسعه این کشور تأثیرگذار بوده‌اند.

با توجه به پژوهش‌هایی که نزدیک به موضوع پژوهش حاضر هستند و برخی از آن‌ها را در بخش پیشینه پژوهش آورده شد می‌توان گفت، تفاوت پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌ها از لحاظ محتوایی و روش تحقیق و بررسی موضوع متفاوت است. درواقع این پژوهش جنبه تکمیلی دارد و با نگاهی تازه طی بازه زمانی طولانی به بررسی تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی به‌صورت مقایسه بر ایران و ویتنام می‌پردازد؛ بنابراین سایر پژوهش‌ها عموماً یک محدوده زمانی محدود را بررسی کرده‌اند آن‌هم نه به‌صورت مقایسه‌ای بلکه جدا از یکدیگر. درواقع این نوع پژوهش‌ها بر روی دو کشور خاص، یعنی ایران و ویتنام، تمرکز دارند و تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی این دو کشور را مورد بررسی قرار می‌دهند، در حالی که پژوهش‌های دیگر ممکن است به کشورها یا مناطق دیگری اختصاص داشته باشند. از طرفی دیگر، با تمرکز بر دوره زمانی خاص، این نوع پژوهش‌ها می‌توانند تأثیرات زمانی مختلف سیاست‌های خارجی بر توسعه اقتصادی دو کشور را مورد بررسی قرار

دهند و تحلیل‌های جامع‌تری ارائه دهند. به‌طور کلی، پژوهش‌های مطالعه مقایسه‌ای تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی ایران و ویتنام از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ با پژوهش‌های دیگر به لحاظ محتوایی از دیدگاه زمانی، محدوده مقایسه، روش‌های تحقیق و تأثیرات زمانی تفاوت‌های قابل توجهی دارند.

چارچوب نظری

اندرو هیود در کتاب *سیاست معتقد* است که؛ هر شرحی درباره ایدئولوژی‌های سیاسی را باید از لیبرالیسم آغاز کرد؛ بدان سبب که لیبرالیسم درواقع ایدئولوژی غرب صنعتی است و گاهی به‌صورت فرا ایدئولوژی تصویر شده است که می‌تواند طیف گسترده‌ای از ارزش‌ها و باورهای رقیب را دربر می‌گیرد. این نظریه بیش از سایرین دستخوش تغییر و تحول و تفسیرهای متعدد شده است؛ اما ویژگی مشترک میان همه آن‌ها قابل برداشت است: باور به تحول در روابط بین‌الملل به شکل همکاری و کاهش تعارضات (مشیرزاده، ۱۳۸۴: ۵۴). برخلاف واقع‌گرایی در این نظریه به نقش عوامل دیگر به غیر از دولت‌ها در روابط بین‌الملل توجه می‌شود. بنای این نظریه خصوصاً نسخه نئولیبرالیسم بر اساس اقتصاد پایه‌گذاری شده است و با توجه به این نظریه می‌توان رفتار اقتصادی کشورها را در سطح بین‌المللی ارزیابی کرد. درواقع نئولیبرالیسم برداشتی آزاد از اقتصاد سیاسی کلاسیک است که در نوشته‌های اقتصاددانان حامی بازار تبلور یافته است.

نظریه نئولیبرالیسم در مطالعه سیاست خارجی به شکل‌گیری رویکردهایی منجر شده است که به تعاملات اقتصادی و اجتماعی بین کشورها تأکید می‌کند. همچنین این نظریه بر این باور است که همکاری‌های بین‌المللی و نهادهای فراملی می‌توانند به ایجاد صلح و ثبات در روابط دولتی کمک کنند. برخلاف نظریه‌های واقع‌گرایی که بر قدرت و منافع ملی تأکید دارند، نئولیبرالیسم به جنبه‌های مثبت همکاری و همگرا کردن منافع کشورهای مختلف می‌پردازد. نئولیبرالیسم به این نکته نیز تأکید دارد که نهادها و قوانین بین‌المللی می‌توانند به کشورها در برابر رفتارهای غیرمسئولانه و نقض حقوق بشر فشار بیاورند. از این منظر، وجود آتش‌بس‌های بین‌المللی و توافقات مربوط به حقوق بشر می‌تواند از تنش‌ها بکاهد و به پیشرفت صلح و رفاه عمومی کمک کند. یکی از اصول کلیدی نئولیبرالیسم، توجه به اهمیت تعامل اقتصادی است.

بر اساس این نظریه، تجارت آزاد و سرمایه‌گذاری بین‌المللی می‌توانند به ایجاد وابستگی‌های متقابل بین کشورها منجر شوند و این وابستگی‌ها به‌نوبه خود، جنگ و تنش‌های نظامی را کاهش خواهند داد؛ بنابراین، سیاست‌های تجاری و اقتصادی نقش بسزایی در شکل‌گیری سیاست خارجی کشورها دارند (Weinstein, 2007: 3). نئولیبرالیسم همچنین به اهمیت «ترمی قدرت» اشاره می‌کند که به معنی توانایی یک کشور در تأثیرگذاری بر دیگر کشورها از طریق جذابیت فرهنگی، دیپلماسی و کمک‌های انسانی است. این نوع قدرت می‌تواند جایگزین یا مکملی برای قدرت سخت (ارتش و نیروی نظامی) باشد و به کشورهای نئولیبرال این امکان را می‌دهد که بر مبنای همکاری و دیالوگ به اهداف خود برسند. درزمینه امنیت، نئولیبرالیسم بر این باور است که چالش‌های مدرن مانند تروریسم، تغییرات اقلیمی و بحران‌های انسانی نیازمند همکاری‌های بین‌المللی هستند. این نظریه پیشنهاد می‌دهد که کشورها برای مواجهه با این چالش‌ها می‌بایست به‌صورت مشترک تلاش کنند و از نهادهای بین‌المللی برای هماهنگی و مدیریت این بحران‌ها بهره ببرند.

علاوه بر این، در سیاست خارجی نئولیبرالی، توجه به مسائل اجتماعی و فرهنگی نیز اهمیت دارد. تبادل فرهنگی و تعاملات اجتماعی می‌توانند به درک بهتر میان ملت‌ها و کاهش سوءتفاهم‌ها کمک کنند. این نوع تعاملات می‌تواند به ترویج ارزش‌های مشترکی چون دموکراسی، حقوق بشر و توسعه پایدار بیانجامد (BROHMAN, 1995: 4). درنهایت، نئولیبرالیسم در سیاست خارجی، یک رویکرد جامع و چندوجهی را ارائه می‌دهد که حاکی از تأثیرات متقابل اقتصادی، اجتماعی و سیاسی بر روابط بین‌الملل است. این نظریه بر همکاری، دیپلماسی و استفاده از نهادهای بین‌المللی برای تحقق منافع مشترک تأکید دارد و به دنبال یک نظام بین‌المللی است که در آن منافع فردی با منافع جمعی هم‌راستا شوند (Pan, 2022: 8).

جدول ۱. اصول و ویژگی‌های سیاست خارجی در نظریه نئولیبرالیسم (نگارندگان)

اصول	تبیین
------	-------

همکاری بین‌المللی	نئولیبرالیسم به اهمیت همکاری بین کشورها تأکید می‌کند. این همکاری می‌تواند به شکل توافق‌نامه‌های بین‌المللی، سازمان‌های فراملی و مشارکت‌های اقتصادی باشد
وابستگی متقابل	برخلاف نظریه‌های رئالیستی که بر رقابت و تضاد میان کشورها تأکید می‌کنند، نئولیبرالیسم به وابستگی متقابل کشورها و متقابلاً منافی که از این وابستگی می‌آید، توجه دارد. این مفهوم می‌تواند به کاهش تنش‌ها و افزایش امنیت بین‌المللی کمک کند
نهادهای بین‌المللی	نئولیبرالیسم بر نقش نهادهای بین‌المللی در تسهیل همکاری و حل و فصل منازعات تأکید دارد. این نهادها می‌توانند به مدیریت و کاهش تنش‌ها، ایجاد حقوق بین‌الملل و تنظیم قاعده‌مند روابط بین کشورها کمک کنند.
توجه به حقوق بشر و توسعه	در نظریه نئولیبرالیسم، توجه به حقوق بشر و توسعه پایدار نیز مطرح است. این دیدگاه، سیاست‌های خارجی کشورها را تحت تأثیر قرار می‌دهد و کشورها را ترغیب به رعایت حقوق بشر و توسعه اقتصادی و اجتماعی می‌کند.
اقتصاد جهانی و تجارت آزاد	نئولیبرالیسم به بازار آزاد و تجارت جهانی اهمیت می‌دهد و بر این اساس، معتقد است که گسترش تجارت و سرمایه‌گذاری می‌تواند به رشد اقتصادی و بهبود روابط سیاسی و اجتماعی بین کشورها منجر شود.
نقش بازیگران غیردولتی	نئولیبرالیسم به تأثیر بازیگران غیر دولتی مانند سازمان‌های غیردولتی، شرکت‌های چندملیتی و گروه‌های بین‌المللی بر سیاست‌های جهانی نیز توجه دارد. این بازیگران می‌توانند در شکل‌دهی به سیاست‌های بین‌المللی و تأثیرگذاری بر رفتار کشورها نقش مؤثری ایفا کنند.

با توجه به جدول بالا می‌توان گفت، نظریه نئولیبرالیسم در سیاست خارجی بر اساس مفاهیم و اصول خاصی استوار است که تأکید بر همکاری بین‌المللی، وابستگی متقابل و نهادهای بین‌المللی دارد. در زیر به برخی از اصول و ویژگی‌های کلیدی سیاست خارجی در این نظریه اشاره شده است. به‌طور کلی، نظریه نئولیبرالیسم به دنبال ترویج همکاری، امنیت و رفاه جهانی از طریق تعامل مثبت و وابستگی متقابل کشورهاست. در مجموع، سیاست خارجی نئولیبرالیسم با فراهم آوردن فضایی برای همکاری و تعاملات بین‌المللی، به دنبال ایجاد یک جهان امن‌تر و پایدارتر است. با تأکید بر قانونمندی در روابط بین‌الملل و نقش مؤسسات، این نظریه تلاش می‌کند به چالش‌های جهانی پاسخ دهد و به سمت یک آینده بهتر حرکت کند. نئولیبرالیسم به تئوری «نهادهای بین‌المللی» اهمیت می‌دهد. بر اساس این دیدگاه، نهادهای بین‌المللی مانند سازمان ملل، سازمان تجارت جهانی و دیگر مؤسسات می‌توانند به کاهش تنش‌ها و مساعدت به همکاری بین کشورها کمک کنند. این مؤسسات به‌عنوان ابزارهایی برای حل اختلافات و ارتقای منافع مشترک در نظر گرفته می‌شوند.

به‌طور کلی نظریه نئولیبرالی روابط بین‌الملل متناسب با نیازهای زمانه مطرح می‌شود و پدیده‌های جامعه بین‌الملل را به‌موقع و سیستماتیک در این زمینه بیان می‌کند. اگرچه در مقایسه با رئالیسم، نظریه روابط بین‌الملل نئولیبرالیسم سازش‌های بزرگی را در مفروضات اساسی و نقاط شروع نظری انجام می‌دهد، اما همچنان مکمل خوبی برای توضیح منطق پشت رفتار دولت و ارائه راه‌حل‌های جدید است. مکاتب مختلف تئوری روابط بین‌الملل نئولیبرالی کمک‌هایی کرده‌اند که نمی‌توان آن‌ها را در ایجاد و بهبود روابط بین‌الملل نادیده گرفت. لیبرالیسم تجاری مبنای نظری خوبی برای همکاری‌های اقتصادی منطقه‌ای و جهانی فراهم می‌کند که تا حدی مبادلات اقتصادی نزدیک به منطقه و روند جهانی‌شدن اقتصادی از نیمه دوم قرن بیستم را توضیح می‌دهد. کشورهایی که بر پایه نهادهای دموکراتیک ساخته شده‌اند درواقع برای همکاری مساعد هستند و این رژیم‌های دموکراتیک برای مدت طولانی در تاریخ در یک دوره نسبتاً صلح‌آمیز و به‌خوبی توسعه یافته بوده‌اند. نهادگرایی نئولیبرال راه‌حلی سازنده برای روابط بین‌الملل ارائه می‌دهد، راه‌حلی سیستمی برای ساختن نظم جهانی پیشنهاد می‌کند. سازمان‌ها و مکانیسم‌های بین‌المللی، زمینه مناسبی برای همکاری جهانی فراهم می‌کنند.

۱. سیاست خارجی و توسعه اقتصادی در ویتنام (۱۹۹۰-۲۰۲۳)
در بازه زمانی ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳، سیاست خارجی ویتنام نقشی بنیادین در تسهیل فرآیند توسعه اقتصادی این کشور ایفا کرده و به‌عنوان عاملی کلیدی در جهت‌گیری‌های اقتصادی و تحولات ساختاری داخلی آن عمل کرده است. در این مدت، ویتنام از یک کشور با اقتصاد مرکزی و تحت تحریم‌های بین‌المللی به یکی از بازیگران اقتصادی منطقه‌ای تبدیل شد که در عرصه جهانی نیز تأثیرگذار بود. درواقع ویتنام پس از جنگ طولانی و خسته‌کننده، با چالش‌های اقتصادی بزرگی روبه‌رو بود. برای عبور از این بحران، دولت ویتنام تصمیم به تغییر رویکرد و اتخاذ سیاست‌های اقتصادی جدیدی گرفت. این تغییر رویکرد، تأثیر عمیقی بر سیاست خارجی ویتنام گذاشت و توسعه اقتصادی را به محور اصلی سیاست خارجی این کشور تبدیل کرد.
جذب سرمایه‌گذاری خارجی، گسترش روابط تجاری و عضویت در سازمان‌های بین‌المللی، ازجمله کلمات کلیدی ویتنام

برای تحقق این هدف بودند. با این، ویتنام یکی به سرعت رشد می‌کند و به اقتصادهای پویای آسیا تبدیل می‌شود. تبدیل توسعه اقتصادی به اصلی سیاست خارجی ویتنام متعددی داشت. یکی از مهم‌ترین امکانات، نیاز به بازسازی کشور و ایجاد زیرساخت‌های جدید بود. همچنین، ویتنام به دنبال کاهش وابستگی به کمک‌های خارجی و دستیابی به استقلال اقتصادی بود. از سوی دیگر، با توجه به تغییرات در نظام بین‌الملل و جهانی‌شدن اقتصاد، فرصت‌های جدید برای توسعه اقتصادی پیدا کرد (Baum, 2020: 8). در مجموع، توسعه اقتصادی نه تنها به عنوان یک هدف اقتصادی، بلکه به عنوان یک استراتژی کلیدی برای دستیابی به موضوعات سیاسی و اجتماعی در ویتنام در نظر گرفته شده است. این ویژگی، به ویتنام کمک کرد تا جایگاه را در عرصه بین‌المللی تقویت کند و به یکی از بازیگران مهم در منطقه آسیا تبدیل شود.

۱-۱. دلایل تبدیل توسعه اقتصادی به محور اصلی سیاست خارجی ویتنام
نیاز به منابع مالی
برای بازسازی کشور و توسعه زیرساخت‌ها، ویتنام به منابع مالی قابل توجهی نیاز داشت. جذب سرمایه‌گذاری خارجی و گسترش روابط تجاری با سایر کشورها، یکی از راه‌های تأمین این منابع بود.

افزایش سطح زندگی مردم
بهبود وضعیت اقتصادی و افزایش سطح زندگی مردم، یکی از مهم‌ترین اهداف دولت ویتنام بود. توسعه اقتصادی، به عنوان راهی برای تحقق این هدف، در اولویت سیاست‌های دولت قرار گرفت.

تقویت جایگاه بین‌المللی
رشد اقتصادی سریع و توسعه روابط تجاری با سایر کشورها، به تقویت جایگاه بین‌المللی ویتنام و افزایش نفوذ این کشور در منطقه کمک کرد (Baum, 2020: 13).

طبق آمار بانک جهانی اصلاحات اقتصادی از زمان راه‌اندازی Đổi Mới در سال ۱۹۸۶، همراه با روندهای مفید جهانی، به ویتنام کمک کرد تا در یک نسل از یکی از فقیرترین کشورهای جهان به یک اقتصاد با درآمد متوسط تبدیل شود. تولید ناخالص داخلی سرانه واقعی از کمتر از ۷۰۰ دلار آمریکا در سال ۱۹۸۶ به تقریباً ۴۵۰۰ دلار در سال ۲۰۲۳ (در سال ۲۰۲۳ دلار آمریکا ثابت) افزایش یافت، افزایشی بیش از شش برابری و سهم جمعیتی که در فقر زندگی می‌کنند با کمتر از ۶۵.۳ دلار آمریکا در روز (در سال ۲۰۱۷). برابری قدرت خرید از ۱۴ درصد در سال ۲۰۱۰ به کمتر از ۴ درصد در سال ۲۰۲۳ کاهش یافت (بانک جهانی، ۲۰۲۴)؛ بنابراین رویکرد توسعه اقتصادی باعث شد تا ویتنام در این دوره به یکی از سریع‌ترین اقتصادهای در حال رشد در جهان تبدیل شود. این کشور توانست سرمایه خارجی قابل توجهی را جذب کند، حجم تجارت خود را به میزان زیادی افزایش دهد و به عضویت سازمان‌های بین‌المللی مهمی درآید.

از طرفی دیگر تلاش‌های دستگاه سیاست خارجی ویتنام طی سال‌های یادشده در راستای تقویت دیپلماسی اقتصادی نقش مهمی در بسیج منابع خارجی، کمک به ارتقای فرآیندهای صنعتی شدن و نوسازی، افزایش پتانسیل، رقابت‌پذیری و سازگاری اقتصاد ملی و ایجاد یک اقتصاد مستقل، متکی به خود، ایفا کرد. درواقع دیپلماسی اقتصادی فعال این کشور کمک کرد تا ویتنام به‌طور جامع، عمیق و مؤثر وارد جامعه بین‌المللی شود. در سال‌های اخیر، دیپلماسی اقتصادی ویتنام در حمایت و کمک به وزارتخانه‌ها، شعب، محلات و مشاغل سراسر کشور در انجام طیف گسترده‌ای از عملیات‌های اقتصادی خارجی، فعالیت‌های مؤثری را انجام داده است و در نتیجه روند یکپارچگی اقتصادی بین‌المللی را تقویت کرده است. با توجه به موانع و چالش‌های متعددی که اقتصاد جهانی با آن مواجه است، دیپلماسی اقتصادی همچنان به ایفای نقشی حیاتی در تقویت پیوندهای ویتنام با متحدانش، تقویت روابط عمیق‌تر دوجانبه و اقتصادی به‌ویژه و ثبات و پایداری به‌طور کلی ادامه می‌دهد و به عنوان یک کاتالیزور برای ویتنام عمل می‌کند (Trong & Viet Anh, 2024: 2).

جدول ۲. زمینه‌ها و ویژگی‌های دوره‌های مختلف سیاست خارجی ویتنام (نگارندگان)

دوره‌های مختلف سیاست خارجی ویتنام	زمینه	ویژگی‌ها
دوره تثبیت «دوی موی» و	این دوره ادامه اصلاحات «دوی	تثبیت «دوی موی»: تمرکز بر اصلاحات اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی.

سیاست خارجی چندجانبه (۱۹۹۰ - اواسط دهه ۱۹۹۰)	موی «است که در سال ۱۹۸۶ آغاز شد. فروپاشی اتحاد جماهیر شوروی و پایان جنگ سرد، ویتنام را مجبور به بازنگری در سیاست خارجی همسو با بلوک سوسیالیستی کرد. همچنین، ویتنام پس از خروج از کامبوج، نیازمند بازسازی روابط بین‌المللی خود بود.	رسمی شدن سیاست چندجانبه: کنگره هفتم حزب کمونیست در سال ۱۹۹۱، رسماً سیاست «چندجانبه گرایی» را به‌عنوان چارچوب اصلی سیاست خارجی ویتنام تصویب کرد.
دوره مدیریت ظهور چین (اواسط دهه ۱۹۹۰ - دهه ۲۰۰۰)	با افزایش نفوذ اقتصادی و سیاسی چین در منطقه، ویتنام با چالش‌های جدیدی روبه‌رو شد.	تمرکز بر دوستی با همه کشورها: هدف ایجاد «دوستان بیشتر، دشمنان کمتر» و همکاری با همه کشورها بدون توجه به نظام سیاسی آن‌ها.
دوره مناقشات دریای جنوبی چین و تعامل بیشتر با آمریکا (دهه ۲۰۰۰ - دهه ۲۰۱۰)	افزایش تنش‌ها در دریای جنوبی چین و مناقشات دریایی با چین، تأثیر زیادی بر سیاست خارجی ویتنام داشت.	تأکید بر توسعه اقتصادی: اولویت دادن به توسعه اقتصادی و جذب سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان موتور اصلی سیاست خارجی.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	عضویت در آسه آن: پیوستن به اتحادیه کشورهای جنوب شرق آسیا (آسه آن) و استفاده از آن به‌عنوان بستری برای همکاری‌های منطقه‌ای.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	حفظ سیاست چندجانبه گرایی: ادامه رویکرد چندجانبه گرایی اما با توجه بیشتر به تحولات منطقه‌ای.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	پیشگیری در روابط با چین: درک دوگانه نسبت به چین: هم به‌عنوان یک شریک اقتصادی و فرهنگی و هم به‌عنوان یک تهدید بالقوه.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تلاش برای ایجاد توازن: ایجاد توازن بین همکاری با چین به دلیل روابط اقتصادی و همچنین مدیریت نگرانی‌ها از نفوذ چین.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	همکاری‌های منطقه‌ای: تقویت روابط با کشورهای دیگر در منطقه جنوب شرق آسیا برای مقابله با چالش‌های مشترک.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	توسعه روابط با آمریکا: آغاز گفتگوها و همکاری‌های محدود با آمریکا.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	اهمیت یافتن بعد دریایی: توجه بیشتر به امنیت دریایی و حفظ منابع دریایی.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تقویت همکاری با کشورهای نگران چین: تعامل بیشتر با کشورهای دیگر که نگرانی مشابهی در مورد اقدامات چین در دریای جنوبی چین داشتند، از جمله آمریکا، ژاپن و هند.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	افزایش تدریجی روابط با آمریکا: همکاری‌های امنیتی و تجاری با آمریکا افزایش یافت.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	حفظ سیاست «چندجانبه گرایی» و تلاش برای حل دیپلماتیک مناقشات: تأکید بر حل مسالمت‌آمیز مناقشات از طریق دیپلماسی و سازمان‌های بین‌المللی.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تلاش برای ایجاد جبهه متحد: هماهنگی با کشورهای منطقه برای تشکیل یک جبهه متحد در برابر فشارهای چین.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	حفظ تعادل استراتژیک: تلاش برای حفظ روابط با هر دو قدرت بزرگ و جلوگیری از وابستگی بیش از حد به هر یک.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	بهره‌گیری از رقابت: استفاده از رقابت آمریکا و چین برای پیش‌برد منافع ملی خود.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تأکید بر استقلال: حفظ استقلال و حاکمیت ملی در برابر فشارهای خارجی.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	اهمیت افکار عمومی: توجه به افکار عمومی داخلی که دیدگاه منفی نسبت به چین و نگاه مثبت‌تری به آمریکا دارد.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تنوع بخشیدن به روابط: تقویت روابط با سایر قدرت‌های منطقه‌ای و بین‌المللی برای کاهش وابستگی به یک قدرت خاص.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	همکاری در چارچوب‌های منطقه‌ای: شرکت فعالانه در سازمان‌ها و نهادهای منطقه‌ای برای تقویت همکاری‌های چندجانبه.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	تداوم سیاست همکاری و مبارزه: استفاده از الگوی «همکاری و مبارزه» به‌عنوان یک رویکرد استراتژیک در برابر چین.
دوره تعادل استراتژیک در بحبوحه رقابت آمریکا و چین (دهه ۲۰۱۰ - ۲۰۲۳)	تشدید رقابت بین آمریکا و چین، ویتنام را با چالش‌های پیچیده‌تری در سیاست خارجی روبه‌رو کرد.	اولویت دادن به منافع اقتصادی: روابط با آمریکا، بیشتر بر اولویت‌های اقتصادی متمرکز بود.

۲. سیاست خارجی و توسعه اقتصادی در ایران (۱۹۹۰-۲۰۲۳)

در نظام بین‌الملل کنونی، سیاست خارجی به‌شدت تحت تأثیر نظام داخلی کشورها قرار گرفته و نمی‌توان آن را به‌عنوان یک متغیر مستقل در نظر گرفت. از این رو، برنامه‌ریزی دقیق و صحیح در سطح داخلی می‌تواند به سیاست خارجی مطلوبی منجر

شود. سیاست خارجی مطلوب یکی از عوامل کلیدی در بهبود عملکرد اقتصادی به شمار می‌آید. همچنین، داشتن سیاست خارجی صلح‌آمیز و سازنده با دیگر کشورها، یکی از ارکان اصلی تأمین امنیت ملی و کاهش ریسک و عدم اطمینان برای سرمایه‌گذاری‌های داخلی و خارجی است. نقش سیاست خارجی در ارتقای پیشرفت یک کشور و درک مسیر ملی آن از طریق ایجاد بستری امن، از اهمیت بالایی برخوردار است. این باور وجود دارد که سیاست خارجی یک کشور باید در راستای توسعه آن عمل کند، اما به‌ندرت کسی از سازوکارهایی که می‌تواند این هدف را محقق سازد، آگاهی دارد. نقش دولت در استراتژی توسعه، موضوع بسیاری از تحقیقات اقتصادی است. یک دیدگاه معتقد است که کشورهای درحال توسعه برای فائق آمدن بر فاصله‌ای که آن‌ها را از کشورهای توسعه‌یافته جدا می‌کند، به یک دولت قوی نیاز دارند بنابراین، هنگام تحلیل نقش سیاست خارجی در ارتقای توسعه باید اهمیت حکومت در این فرایند را مورد تأیید قرار داد (زندى و ساجدى، ۱۴۰۰: ۱۲۸).

درواقع مبنای قدرت و توانمندی دولت‌ها در دوره کنونی به توسعه گره خورده است؛ به‌طوری که بدون تلاش در راه توسعه، امکان افزودن بر قدرت و توان موجود وجود ندارد و در نتیجه، امنیت پایدار نیز قابل دستیابی نخواهد بود. از منظر رویکرد سیاست خارجی توسعه‌گرا، در زمانه کنونی توسعه بدون تعامل و پیوند با بیرون امکان‌پذیر نیست و آنچه این پیوند و تعامل را برقرار می‌کند، سیاست خارجی است. اگر سیاست خارجی توسعه‌گرا باشد و نگاه مبتنی بر توسعه داشته باشد و شرایط و الزامات چنین رویکردی نیز رعایت شود، وضعیت توسعه را ارتقا می‌دهد. پس از پایان جنگ سرد، مفهوم امنیت ملی دیگر تنها به عوامل سخت‌افزاری و نظامی محدود نمی‌شود. امروزه، مؤلفه‌های اقتصادی، علمی، سیاسی، فرهنگی-اجتماعی و انسانی به‌شدت بر امنیت ملی تأثیرگذار هستند. رویکرد سیاست خارجی دولت‌ها به‌منظور دستیابی به امنیت و قدرت ملی دچار تغییرات بنیادینی شده است. کشورهای توسعه‌یافته و درحال توسعه‌ای که در سیاست خارجی موفق هستند، به محوریت اقتصادی در برنامه‌ریزی‌های خود توجه ویژه‌ای دارند و از ظرفیت‌های دیپلماسی به حداکثر استفاده می‌کنند. حتی در کشورهای توسعه‌یافته، بازیگران غیردولتی نقش مهمی در شکل‌دهی به سیاست خارجی ایفا می‌کنند. در مورد سیاست خارجی ایران، باید اشاره کرد که پس از انقلاب اسلامی، این سیاست با تغییرات عمده‌ای روبه‌رو شد و می‌توان آن را به‌ویژه تحت تأثیر تحولات انقلاب اسلامی، بیشتر ایدئولوژیک-امنیتی توصیف کرد (ایمانی، ۱۳۹۶: ۸۵).

به‌طور کلی، اقتصاد همواره به‌عنوان یک عامل کلیدی در تعیین سیاست‌های داخلی و خارجی کشورها شناخته شده است. در حال حاضر، این عامل به یک ابزار قدرتمند برای تأثیرگذاری بر سیاست‌ها تبدیل شده است. منطق اقتصادی که به مدت طولانی به دلیل رقابت‌های شدید بین شرق و غرب و توازن قوا نادیده گرفته شده بود، اکنون در تحلیل روابط انسانی و محیط اطراف آن، به‌ویژه در زمینه ژئوپلیتیک، نقش بسیار مهمی ایفا می‌کند. با پایان جنگ سرد و فروپاشی امپراتوری کمونیستی، جهانی شکل گرفت که در آن درگیری‌های ایدئولوژیک اهمیت کمتری پیدا کردند؛ بنابراین، ارتباط بین اقتصاد و ژئوپلیتیک دوباره مورد بررسی قرار گرفت. در این راستا، روابط میان انسان به‌عنوان یک بازیگر اقتصادی و محیطی که در آن فعالیت می‌کند، باعث شد برخی از سیاست‌گذاران کشورها از اصطلاح «جنگ اقتصادی» استفاده کنند و بر اهمیت اقتصاد در تحلیل سیاست‌های دولتی تأکید کنند، به‌ویژه زمانی که بخشی از قابلیت‌های اقتصادی یک دولت-ملت به مسائل جغرافیایی وابسته باشد.

به‌طور کلی، این نوع سیاست خارجی شامل دو دسته اصلی از اقدامات کلان برای توسعه اقتصادی است. برخی از این اقدامات در حوزه سیاسی قرار دارند و به ایجاد شرایط مناسب برای تحقق اقدامات اقتصادی کمک می‌کنند. این اقدامات شامل حقوق اکتشاف منابع (تضمین دسترسی به منابع)، گسترش همکاری‌های بین‌المللی (بهبود تصویر کشور) و استقلال سیاست خارجی (آزادی عمل دولت از هرگونه محدودیت) می‌باشند. از سوی دیگر، اقدامات اقتصادی شامل ارتقای تجارت (افزایش کمی و کیفی تولید و صادرات)، سیاست‌های سرمایه‌گذاری (جذب سرمایه‌گذاری خارجی و سرمایه‌گذاری در کشورهای هدف) و مذاکرات اقتصادی، مالی و تجاری (گسترش توافق‌نامه‌های تجاری، حذف موانع تعرفه‌ای و تسهیل مبادلات مالی) است.

علاوه بر این، دولت‌ها در داخل کشور باید اهداف توسعه‌ای خود را با رویکرد حمایت‌گرایی در اقتصاد، تشویق به توسعه صادرات و محدودیت در واردات پیگیری کنند. با توجه به ارتباط نزدیک میان اقتصاد و سیاست و همچنین ارتباط بین توسعه و

سیاست‌های داخلی و خارجی، تحقق سیاست خارجی توسعه‌گرا بدون وجود دولتی قوی، نخبگان متعهد به توسعه و دیوان‌سالاری کارآمد ممکن نخواهد بود؛ بنابراین، می‌توان نتیجه گرفت که نخبگان مصمم به توسعه اقتصادی و دیوان‌سالاری قوی، نیازمند مداخله هدفمند دولت برای رشد اقتصادی و توجه به بخش خصوصی هستند؛ همچنین باید تعامل سازنده و تصویر مثبتی از سیاست‌های کشور ارائه دهند (اسلامیان و حبیبی، ۱۳۹۹: ۳۴۲-۳۴۴).

۳. مطالعه مقایسه‌ای تأثیر سیاست خارجی بر توسعه اقتصادی ایران و ویتنام (۱۹۹۰-۲۰۲۳)
مقایسه تأثیر سیاست خارجی ایران و ویتنام بر توسعه اقتصادی از ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ می‌تواند به‌روشنی نشان دهد که چگونه سیاست‌های خارجی در کشورهای مختلف تحت تأثیر شرایط اقتصادی، روابط بین‌المللی و استراتژی‌های داخلی قرار می‌گیرد. در ادامه به تفصیل، به مقایسه سیاست خارجی ایران و ویتنام در این دوره و تأثیرات آن بر توسعه اقتصادی هر دو کشور پرداخته می‌شود.

ویتنام از دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ سیاست خارجی خود را بر اساس تعاملات چندجانبه، تقویت روابط با کشورهای بزرگ و منطقه‌ای و پیگیری سیاست‌های توسعه اقتصادی متمرکز کرده است. در این دوره، ویتنام توانست روابط خود را با ایالات متحده، اتحادیه اروپا، کشورهای آسیایی و کشورهای همسایه گسترش دهد. پیوستن به سازمان جهانی تجارت (WTO) در سال ۲۰۰۷، توافقات تجاری با اتحادیه اروپا و کشورهای آسیایی و مشارکت در توافقات مهمی مانند پاسیفیک و توافق‌نامه تجارت آزاد بین اتحادیه اروپا و ویتنام، سبب شد که ویتنام به‌طور فزاینده‌ای به‌عنوان یک بازیگر اقتصادی در سطح جهانی شناخته شود. ویتنام در طول این دوره به سیاست خود در راستای «عدم هم‌پیمانی» ادامه داد و توانست با گسترش روابط با کشورهای مختلف، امنیت اقتصادی خود را تقویت کند. سیاست خارجی ویتنام علاوه بر ایجاد فرصت‌های تجاری، باعث جذب سرمایه‌گذاری خارجی و تقویت زیرساخت‌های اقتصادی این کشور شد. مهم‌ترین تحول اقتصادی این کشور به‌ویژه در دهه ۲۰۰۰ و پس از آن، افزایش صادرات و بهره‌برداری از موقعیت جغرافیایی استراتژیک خود در تجارت جهانی بود (Chapman, 2017: 2).

درمقابل سیاست خارجی ایران در این مدت، با چالش‌های بزرگ‌تری نسبت به ویتنام مواجه بود. در دهه ۱۹۹۰، ایران به دنبال بازسازی روابط بین‌المللی خود بود و در تلاش برای کاهش تنش‌ها و بهبود روابط تجاری و اقتصادی با کشورهای مختلف از جمله کشورهای آسیایی و غربی بود؛ اما با گسترش برنامه هسته‌ای ایران، روابط این کشور با غرب به‌ویژه ایالات متحده و اتحادیه اروپا وارد مرحله تنش و بحران شد. در دهه‌های بعد، ایران با تحریم‌های بین‌المللی مواجه شد که بر اساس برنامه هسته‌ای و سیاست‌های منطقه‌ای آن وضع شدند. این تحریم‌ها تأثیرات منفی زیادی بر توسعه اقتصادی ایران داشتند. ایران با وجود مشکلات اقتصادی ناشی از تحریم‌ها، تلاش کرد تا با گسترش روابط اقتصادی با چین، روسیه و کشورهای آسیایی، به‌ویژه در زمینه انرژی، جایگاه خود را در بازار جهانی حفظ کند. امضای توافق هسته‌ای برجام در سال ۲۰۱۵ برای مدتی شرایط اقتصادی ایران را بهبود بخشید، اما خروج ایالات متحده از برجام در سال ۲۰۱۸ و بازگشت تحریم‌ها موجب بازگشت بحران اقتصادی شد.

گفتنی است که هرچند ایران، در طول سال‌های ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳، با چالش‌های متعدد داخلی و خارجی روبه‌رو بوده است؛ و طبق توضیحات و تحلیل‌های پژوهش اگرچه سیاست خارجی ایران، به‌ویژه پس از انقلاب اسلامی و در دوره‌های مختلف تحریم‌های بین‌المللی، تأثیرات قابل توجهی بر روند توسعه اقتصادی کشور داشته است ولیکن به‌رغم چالش‌ها و محدودیت‌های تحمیلی، ایران توانسته است در برخی عرصه‌ها، مانند تولید انرژی، صنعت نفت و همچنین صنایع داخلی مانند خودروسازی و پتروشیمی، رشد قابل توجهی داشته باشد. در سال‌های اخیر، به‌ویژه پس از برجام در سال ۲۰۱۵، ایران موفق شد برخی از محدودیت‌های بین‌المللی را کاهش دهد و روابط اقتصادی خود را با کشورهای مختلف گسترش دهد. این تحولات، هرچند کوتاه‌مدت بودند، اما نشان‌دهنده پتانسیل‌های بزرگ اقتصادی ایران در صورت رفع موانع سیاسی و اقتصادی بودند. با این حال، تحریم‌ها و محدودیت‌های سیاسی همچنان تأثیر منفی بر روند توسعه اقتصادی ایران دارند. عدم دسترسی به

بازارهای جهانی، کاهش توان صادراتی و محدودیت‌های سرمایه‌گذاری خارجی از جمله موانعی است که اقتصاد ایران در مسیر رشد با آن مواجه است. در عین حال، سیاست خارجی ایران به‌ویژه در منطقه، تأثیرات مثبت و منفی متفاوتی بر توسعه اقتصادی آن گذاشته است که در برخی موارد منجر به تقویت جایگاه استراتژیک ایران در منطقه و گسترش روابط تجاری با کشورهای همسایه و شرق آسیا شده است.

جدول ۳. بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های سیاست خارجی و تأثیر آن بر توسعه اقتصادی ایران و ویتنام (نگارندگان)

تفاوت	شباهت
روابط با قدرت‌های غربی: یکی از بزرگ‌ترین تفاوت‌ها، روابط ویتنام با غرب و ایران با غرب است. ویتنام از دهه ۱۹۹۰ تا ۲۰۲۳ توانست روابط خود را با ایالات متحده، اتحادیه اروپا و دیگر کشورهای غربی به‌طور مؤثر گسترش دهد، در حالی که ایران به‌دلیل با سیاست خارجی تقابلی درمقابل غرب خصوصاً آمریکا، با تحریم و تشدید بحران اقتصادی روبه‌رو شد.	عدم وابستگی به ایالات متحده آمریکا: هر دو کشور در تلاش بودند تا از وابستگی به غرب و آمریکا بکاهند
اثر تحریم‌ها: ایران تحت تأثیر تحریم‌های اقتصادی و مالی قرار داشت که تأثیر منفی زیادی بر توسعه اقتصادی این کشور داشت. در مقابل، ویتنام در بیشتر دوران پس از دهه ۱۹۹۰ توانست به‌طور نسبی از تحریم‌ها و مشکلات بین‌المللی به دور بماند و روابط خود را با کشورهای مختلف بهبود بخشد.	روابط با کشورهای آسیایی: هر دو کشور ایران و ویتنام سیاست‌هایی در جهت تقویت روابط اقتصادی با کشورهای آسیایی اتخاذ کرده‌اند. ایران با چین و هند روابط اقتصادی برقرار کرد و ویتنام نیز با چین و دیگر کشورهای آسیای جنوب شرقی همکاری‌های اقتصادی گسترده‌ای داشت.
	سیاست توسعه اقتصادی: هر دو کشور تلاش کردند تا با استفاده از سیاست‌های اقتصادی مقاومتی و خودکفایی، وابستگی خود را به صادرات نفت کاهش دهند و به دنبال تنوع در اقتصاد خود باشند.

نتیجه‌گیری

نظریه نئولیبرالیسم به‌وضوح بر اهمیت همسازی و همکاری در عرصه بین‌المللی تأکید دارد. در این چارچوب، کشورها باید با پذیرش اصول جهانی‌شدن و استفاده از نهادهای بین‌المللی، به‌ویژه در زمینه‌های تجاری و اقتصادی، به توسعه پایدار دست یابند. در حالی که ایران در تلاش بوده است تا از وابستگی به ایالات متحده و نظام بین‌الملل بکاهد، این کشور به‌جای همسازی، رویکرد مقابله‌ای را در پیش گرفته است. این سیاست مقابله‌ای ایران، به‌ویژه در زمینه هسته‌ای و سیاست‌های منطقه‌ای، موجب شد که ایران از بسیاری از فرصت‌های جهانی‌شدن و تعاملات بین‌المللی محروم بماند و نتواند به‌طور مؤثر از همکاری‌های اقتصادی با دیگر کشورها بهره‌برداری کند.

طبق نظریه نئولیبرالیسم، این رویکرد ایران باعث اختلال در روند توسعه اقتصادی کشور شده است. در مقابل، ویتنام با اتخاذ سیاست همسازی با نظام بین‌الملل و پذیرش اصول نئولیبرالیسم، توانسته است از مزایای همکاری‌های جهانی بهره‌برداری کند. ویتنام با پذیرش تجارت آزاد و پیوستن به نهادهای بین‌المللی مانند سازمان تجارت جهانی و همچنین گسترش روابط اقتصادی با کشورهای غربی و آسیایی، به‌طور مؤثر از فرصت‌های جهانی‌شدن استفاده کرده است. این رویکرد همساز موجب افزایش صادرات، جذب سرمایه‌گذاری خارجی و توسعه صنعتی و زیرساختی در ویتنام شده است؛ بنابراین، مطابق با چارچوب نئولیبرالیسم، سیاست خارجی ویتنام مبتنی بر همسازی با نظم جهانی بوده و موجب تسریع توسعه اقتصادی این کشور شده است.

با وجود اینکه این پژوهش نشان می‌دهد ویتنام با اتخاذ رویکرد همساز با نظام بین‌الملل و بهره‌گیری از فرصت‌های نئولیبرالی، رشد اقتصادی قابل توجهی داشته است، نباید موفقیت‌های اقتصادی ایران در دوره مورد بررسی را نادیده گرفت. اگرچه تحریم‌ها و سیاست‌های خارجی ایران مانع از دستیابی کامل به پتانسیل نئولیبرالی شده، ایران در برخی حوزه‌ها، مانند توسعه زیرساخت‌های انرژی و پیشرفت در حوزه فناوری هسته‌ای (با وجود محدودیت‌ها) پیشرفت‌هایی داشته است. این پیشرفت‌ها، اگرچه تحت تأثیر محدودیت‌ها قرار داشته، نشان از توانمندی ذاتی اقتصاد ایران و وجود پتانسیل‌های توسعه‌ای در این کشور دارد.

در مقایسه با ویتنام، مسیر توسعه اقتصادی ایران پیچیده‌تر و با چالش‌های بیشتری همراه بوده است؛ اما رویکرد صرفاً مبتنی بر موفقیت ویتنام و نادیده گرفتن پیشرفت‌های ایران در شرایط سخت، تصویری ناقص از واقعیت ارائه می‌دهد. باید توجه داشت که در یک ارزیابی منصفانه‌تر، باید ضمن تأکید بر مزایای همسازی با نظام بین‌الملل (همان‌طور که در مورد ویتنام نشان

داده‌شده)، به پتانسیل‌های نهفته در اقتصاد ایران و امکان توسعه در شرایط خاص آن نیز توجه کند؛ یعنی به‌جای یک مقایسه سیاه و سفید، باید به بررسی عوامل متعدد داخلی و خارجی در موفقیت یا عدم موفقیت هر دو کشور در چارچوب نئولیبرالی پرداخت؛ که این پژوهش می‌تواند زمینه بررسی‌ها و پژوهش‌های دیگر در این باره باشد.

با استفاده از چارچوب نظری نئولیبرالیسم، می‌توان تأثیر قابل توجه سیاست‌های خارجی ایران و ویتنام (۱۹۹۰-۲۰۲۳) بر توسعه اقتصادی این دو کشور را بررسی کرد. در حالی که ویتنام با پذیرش سیاست‌های همساز با نظام بین‌الملل و بهره‌گیری از فرصت‌های جهانی‌شدن، رشد اقتصادی قابل توجهی را تجربه کرده است، ایران با اتخاذ سیاست‌های مقابله‌ای، با موانعی در مسیر توسعه اقتصادی خود مواجه شده است. هرچند، نادیده گرفتن پیشرفت‌های ایران در حوزه‌هایی مانند انرژی و فناوری، تصویری ناقص از وضعیت ارائه می‌دهد. این مقایسه نشان می‌دهد که اگرچه هم‌سازی با نظام بین‌الملل و استفاده از فرصت‌های همکاری بین‌المللی می‌تواند به توسعه اقتصادی کمک کند، اما عوامل داخلی و پیچیدگی‌های بستر سیاسی-اقتصادی هر کشور نیز در تعیین مسیر توسعه، نقشی اساسی دارند؛ بنابراین، نتیجه‌گیری قطعی در مورد برتری مطلق یک رویکرد بر دیگری، نیازمند بررسی دقیق‌تر عوامل مؤثر و شرایط خاص هر کشور است.

منابع

- اسلامیان، مجتبی؛ حبیبی، رحمان (۱۳۹۹). اقتصاد سیاسی در سیاست خارجی ج. ا. ایران؛ با تأکید بر سیاست خارجی دولت توسعه‌گرا. روابط خارجی، ۱۲ (۴۶)، ۳۶۵-۳۳۷. <https://sid.ir/paper/955203/fa>
- امیدی، علی؛ قلمکاری، آرمین (۱۳۹۸). تحلیل رابطه سیاست خارجی و توسعه اقتصادی: مقایسه دولت‌های خاتمی، احمدی‌نژاد و روحانی (۱۳۹۶-۱۳۷۶). رهیافت/انقلاب/اسلامی، ۱۳ (۴۶)، ۷۲-۴۷.
- امینی، آرمین؛ شکرالهی، سمیرا سادات (۱۳۹۳). جهانی‌شدن و توسعه اقتصادی در ویتنام. سیاست جهانی، ۳ (۱)، ۰۰-۰۰. <https://sid.ir/paper/401686/fa>
- ایمانی، همت (۱۳۹۶). نقش سیاست خارجی در توسعه ملی ایران. فصلنامه سیاست، ۴ (۱۴)، ۷۹-۹۹.
- بانک جهانی (۲۰۲۴). نمای کلی ویتنام. برگرفته از <https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview>
- زندى، عرفان؛ ساجدى، امير (۱۴۰۰). جایگاه اقتصادی ایران در خاورمیانه از منظر آینده سیاست خارجی جمهوری اسلامی با تأکید بر افق ۱۴۰۴. مطالعات بین‌المللی، ۱۸ (۷۰)، ۱۲۱-۱۴۱. doi: 10.22034/isj.2021.288722.1507
- مشیرزاده، حمیرا (۱۳۸۴). تحول در نظریه‌های روابط بین‌الملل. تهران: سمت.

References

- Amini, A., & Shokrollahi, S. (2014). Globalization and Economic Development in Vietnam. *Global Politics*, 3(1). <https://sid.ir/paper/401686/fa> (In Persian)
- Anwar, S., & Nguyen, L. (2010). Foreign direct investment and economic growth in Vietnam. *Asia Pacific Business Review*, 16(1-2), 183-202. doi: 10.1080/ 10438590802511031
- Baum, A. (2020). Vietnam's Development Success Story and the Unfinished, *IMF Working Paper Asia Pacific Department* <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2020/02/14/>
- Baum, A. (2020). Vietnam's Development Success Story and the Unfinished SDG Agenda, *February 2020 IMF Working Paper* 20(31), doi:10.5089/9781513527024.001
- Brohman, J. (1995), Universalism, Eurocentrism, and ideological bias in development studies: from modernisation to neoliberalism, *Third World Quarterly*, Vol 16, No 1, 1995
- Chapman, N. (2017). Mechanisms of Vietnam's multidirectional foreign policy. *ResearchGate*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/321006840_
- Eslamian, M., & Habibi, R. (2020). Political Economy in the Foreign Policy of the Islamic Republic of Iran: With Emphasis on the Developmentalist Government's Foreign Policy. *Foreign Relations*, 12(2), 337-365. <https://sid.ir/paper/955203/fa> (In Persian)
- Herr, H., Schweishelm, E., & Vu, T. (2016). The integration of Vietnam in the global economy and its effects for Vietnamese economic development (GLU Working Paper No. 44). *Global Labour University*. https://global-labour-university.org/wp-content/uploads/2022/03/GLU_WP_No.44.pdf

- Herr, H., & Schweissshelm, E. (2016). The integration of Vietnam in the global economy and its effects for Vietnamese economic development Vu, Truong-Minh; International Labour Office; *Global Labour University*
- Imani, H. (2017). The Role of Foreign Policy in Iran's National Development. *Quarterly Journal of Politics*, 4(14), 79-99 (In Persian).
- Moshirzadeh, H. (2005). *Evolution in International Relations Theories*. Samt Publications (In Persian)
- Omidi, A., & Ghalamkari, A. (2019). *Analyzing the Relationship Between Foreign Policy and Economic Development: A Comparison of Khatami, Ahmadinejad, and Rouhani Administrations (1997-2017)*. *Rahyafte-e Enqelab-e Eslami*, 13(46), 47-72 (In Persian).
- Pan, L. (2022). 266 The Development and Prospect of Neoliberalism International Relations Theory, *Journal of Education, Humanities and Social Sciences*, Volume 1 (2022)
- Sajid, A., & Lan Phi, N. (2010). Foreign direct investment and economic growth in Vietnam Asia Pacific Business Review, *Taylor & Francis Journals*, vol. 16(1-2), pages 183-202, April.
- Trong, D., & Anh, D. (2024). The Role of Economic Diplomacy on Vietnam's Economic Development, *International Journal of Religion* 5(10):5613-5620 doi: 10.61707/0e8ws617
- Weinstein, F. B. (2007). *Indonesian foreign policy and the dilemma of dependence: From Sukarno to Soeharto*. Jakarta: Equinox.
- World Bank (2024). Vietnam Overview. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/country/vietnam/overview> (In Persian)
- Zandi, E., & Sajedi, A. (2021). Iran's Economic Position in the Middle East from the Perspective of the Islamic Republic's Foreign Policy, with Emphasis on the 2025 Outlook. *International Studies Journal*, 18(2), 121-141 (In Persian).

پروہشگاہ علوم انسانی و مطالعات فرہنگی
پرتال جامع علوم انسانی